

1062. Post praefationem, impositionem vestium sacerdotalium, orationem : *Deus sanctificationum*, ac hymnum : *Veni creator*, pontifex oleo catechumenorum inungit uniuersis ordinando ambas manus simul junctas... dicens, dum quemlibet inungit : *Consecrare, etc.* Hanc unctionem Ecclesia Orientalis, excepta Maronitarum confessione, hodie non habet (*n. 1055 sequ.*), et utrum antiquitus habuerit necne, valde incertum est (1). In Ecclesia Latina hic ritus certe antiquissimus est, et eum habent plura documenta relata in *Alleg. V*; ipse vero ex liturgia Gallicana in Romanam receptus fuit. Significationes mysticas et morales hujus unctionis vide apud Hallier, *l. c.*, *art. IV*, § *I sequ.* Tandem de hac unctione recole *can. V, sess. XXIII, Conc. Trid. (n. 991)*.

1063. Peracta unctione, episcopus juxta nostrum Pontificale tradit cuilibet successive calicem cum vino et aqua, patenamque superpositam cum hostia, et ipsi illam accipiunt inter indices et medios digitos, cuppam calicis et patenam simul tangentes dum pontifex singulis dicit : *Accipe potestatem, etc.*

Quaesitum fuit a S. R. C. : « Debentne successive tangere calicem et patenam subdiaconi et presbyteri in eorum ordinatione? Sufficitne quod simul tangant et non successive singuli, et super duos aut tres aut quatuor simul tangentes materiam, proferre formam, dum Pontificale dicit : *Accipite?* » S. C. reposuit die 11 *Mart.* 1820 : « Affirmative quoad subdiaconos, negative quoad presbyteros ; siquidem, juxta Pontificalis rubricam, in ordinatione subdiaconorum super duos vel tres simul manu dextera tangentes calicem cum patena potest ab episcopo proferri forma : *Videte, etc.* In ordinatione vero presbyterorum cuilibet tradendus est calix cum vino et aqua et patena cum hostia, et cuilibet forma repetenda est in singulari : *Accipe potestatem, etc.* ».

1064. Continuat Missae celebratio. Unus ex diaconis noviter ordinatis, dicto : *Munda cor meum*, petit ab episcopo benedictionem, ejus manum deosculatus, deinde cantat

(1) Hallier, *p. III, sect. VIII, cap. X, art. I per totum.*

evangelium, et tandem offert librum deosculandum episcopo. Si autem ordinatione fit sine cantu, omnia procedunt sicut in Missa privata, nisi quod unus ex diaconis legit evangelium, et unus ex subdiaconis epistolam, dum episcopus legit, ut reposuit S. R. C., die 12 *Nov.* 1831, ad 7um (1). Item si ordinatione fit cum cantu, presbyteri legunt praefationem et alia quae cantantur ab episcopo, ex eadem responsione S. R. C., ad 9um.

1065. Lecto autem offertorio, omnes ordinati accedunt bini ad pontificem, primo presbyteri, deinde diaconi et ita porro alii successive juxta gradum ordinis, et coram eo genuflexi offerunt singuli candelam accensam et osculantur illius manum. Consuetudo autem est in aliquibus locis ut unus in quolibet ordine accensum offerat cereum, et alii illos offerant non accensos ; quam consuetudinem expresse probavit S. R. C., cit. die 12 *Nov.* 1831, ad 6um. Hujus ritus mysticos sensus exponit Hallier, *p. III, sect. VIII, cap. IV, art. III*, qui in fine cum Petro Blesensi, *serm. 40 in Syn.*, refert, ordinatum a Summo Pontifice utraque manu cereum ardentem offerre suo ordinatori. Qualitatem et pondus cerei quod offertur, remitti arbitrio candidati, vide *n. 1121*, in celebri *Taxa Innocentia*.

1066. Presbyteri vero noviter ordinati concelebrant Missam cum episcopo ordinante, ipsaque verba consecrationis una cum ipso simul proferunt, ut monet Pontificale Romanum tum in rubrica generali, *De ordinibus conferendis* ab initio, tum in rubrica, *De ordinatione presbyteri*. Hic ritus etiam in Oriente servatur ; imo in Oriente etiam extra ordinationes saepe accidit ut presbyteri una cum episcopo celebrante concelebrarent, dum in Occidente id accidit tantum in ordinationibus. Refert Innocentius III, *De mysteriis Missae, lib. IV, cap. XXV*, in Ecclesia Romana fuisse usitatum ut presbyteri Cardinales Summo Pontifici aliquando concelebrarent, conformiter antiquiori disciplinae ; sed id in consuetudinem abiit, excepta sola Missa ordinationis.

Benedictus XIV, *De sacrif. Missae, III, XVI, n. 40*, tra-

(1) Collectanea S. C. de Prop. Fide, *n. 1191*.

dit novos sacerdotes posse etiam pro applicatione hujus Missae recipere stipendium, urgens exemplum sacerdotum Graecorum cum episcopo concelebrantium, qui alias saepe carere deberent eleemosyna (1).

1067. Porro temeritate non vacat opinio nonnullorum veterum theologorum (2), qui censent hanc consuetudinem concelebrandi esse penitus abolendam, vel statuendum ut presbyteri, cum ad verba consecrationis venerint, ipsa omittant, vel recitative et historico more, absque intentione consecrandi, ea recitent. Nam, aiunt, unius sacrificii unicus debet esse sacerdos seu minister, sicuti in ultima coena; et praeterea cum valde difficile sit, praesertim in plurium presbyterorum ordinatione, quod omnes verba proferant una simul mathematice, uno praecurrente, alii omnes rursus consecrarent materiam jam consecratam, et episcopus ordinans tardior in prolatione verborum de facto Missam non celebraret.

Respondemus hunc ritum ideo fuisse institutum ut unitas sacerdotii ostendatur, consensus sacerdotum cum episcopo inculcetur, presbyteratum quamdam esse participationem summi sacerdotii seu episcopatus denotetur. Jam vero D'Annibale, *Summula etc.*, III, § 115, citans etiam D. Thomam, admittit indicatas consequentias; quae juri divino non obstant. Sed praeterea cum Hallier, *p. III, sect. VIII, cap. XI, art. VII*, et cum Benedicto XIV, *l. c., n. 7*, res potest etiam aliter explicari. Nempe episcopus ordinans et presbyteri ordinati non habent intentionem consecrandi seorsim, sed conjunctim omnes simul, tamquam unica causa totalis, unicus totalis minister, licet singulatim omnes sint partiales causae et partiales ministri per se sufficientes. Unde quamvis unus alio citius verba consecratoria absolvat, attamen nullus eorum consecrat nisi cum aliis, quia nullus eorum intendit consecrare nisi cum aliis. Ut autem unicam causam totalem ipsi efficiant, opus est quod moraliter loquendo

(1) S. Alph., VI, n. 829; contra La Croix, VI, II, n. 2323.

(2) Durandus, in 4, *dist.* 13, q. 5; Cajetanus, in 3 p. D. Thomae, q. 82, a. 3; Gabriel, in *Can. Missae, lect.* 6, et in hanc sententiam propendunt Sotus, Palacios et Angelus.

simul omnes verba consecratoria proferant; unde Pontificale Romanum in citata rubrica, *De ordinatione presbyteri*, monet: « Secretas morose dicat (episcopus) et aliquantulum alte, ita ut ordinati sacerdotes possint secum omnia dicere, et praesertim verba consecrationis quae dici debent eodem momento per ordinatos, quo dicuntur per pontificem ».

1068. Deinde post acceptum et datum osculum pacis et post communionem episcopi, noviter ordinati presbyteri, diaconi et subdiaconi communionem recipiunt. Hinc Pontificale Romanum in rubrica, *De sacris ordinibus in genere*, animadvertit: « Ad quos (sacros ordines) ordinati debent communicare; ideo parentur pro eorum numero hostiae parvae consecrandae ». Haec lex est antiquissima, ut ostendit Hallier, *l. c., art. VI*, et urget etiam in Ecclesia Graeca tum pro diaconis tum pro presbyteris. At S. Alph., VI, n. 801, cum aliis, censet non obligare sub gravi diaconos et subdiaconos. Initiati vero minoribus ordinibus aut prima tonsura nulla lege scripta adstringuntur ad sacram communionem, ut patet ex ipso silentio Pontificalis Romani. At si infra Missam promoventur, consuetudine receptum est ut et ipsi ad sacram synaxim accedant, qua uberiores gratiam obtineant; imo antiquitus usitatum erat et hodie nullo modo prohibitum est, quod plures etiam e populo in hujusmodi celebritate ac solemnitate, pro ordinatis efficacius deprecaturi, communicent (1).

Igitur postquam pontifex se communicaverit, et totum sanguinem sumpserit, priusquam digitos abluat, accedunt ante altare presbyteri, deinde diaconi, tandem subdiaconi ac alii promoti juxta suos gradus. In primis episcopus communicat presbyteros sub unica panis specie, licet presbyteri cum eodem consecraverint; et dum ipsos communicat, nil dicit, ut reposuit S. R. C. die 31 Aug. 1872, ad 2um (2). Deinde, idest post communionem presbyterorum, uti de-

(1) Hallier, *l. c., n. 6*.

(2) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1201. Errant igitur nonnulli (Martinucci, *lib. VI, cap. III, n. 345*) docentes episcopum communicantem presbyteros debere pronuntiare formulam Pontificalis.

claravit eadem S. C. die 12 Nov. 1831, ad 8um (1), ceteri omnes ordinati dicunt : *Confiteor*, et post : *Misereatur*, et *Indulgentiam*, episcopus singulos communicat, utens formula Pontificalis : *Corpus D. N. J. C. custodiat te in vitam aeternam* ; et singuli respondent : *Amen*. Porro hac Pontificalis formula episcopus uti debet non solum in communionem diaconorum et subdiaconorum, sed etiam in communionem aliorum qui ordines tantum minores receperunt, ut reposuit eadem S. C. die 12 Nov. 1831, ad 2um, aut etiam qui sola prima tonsura initiati fuere. Tantum si fideles ad sanctam communionem accedunt, episcopus utitur consueta formula : *Corpus... custodiat animam tuam.....* (2). Porro quilibet ordinatus, priusquam communionem sumat, manum pontificis hostiam tenentem osculatur.

Pergit Pontificale Romanum : « Unus ministrorum pontificis stat juxta cornu epistolae altaris, calicem habens, non illum cum quo pontifex celebravit, sed alium cum vino et mappulam mundam in manibus, ad quem singuli communicati accedunt, et se purificant, os extergunt, et ad partem se locant ». *Se purificant*, idest paululum vini bibunt quod in calice continetur. Non immerito fortasse in hoc ritu vestigium quis deprehenderet antiquae communionis sub utraque specie.

1069. Incepto responsorio post communionem, presbyteri noviter ordinati, ante altare stantes coram episcopo, recitant symbolum Apostolorum. Quo finito, pontifex imponit ambas manus super capita singulorum coram se genuflectentium, dicens : *Accipe Spiritum Sanctum ; quorum remiseris peccata, remittuntur eis, et quorum retinueris, retenta sunt*. Quamquam ritus impositionis manuum in ordinatione presbyteri sit ab Apostolis introductus, uti docet etiam Gregorius IX in *cap. 3, De sacram. non iterand.* (n. 1080), tamen haec ultima manuum impositio cum relativis verbis, post primam aut primas ab initio ordinatio-

(1) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1191.

(2) Errant igitur aliqui, e. g., Martinucci, *l. c.*, n. 350, putantes episcopum in communionem ordinatorum in minoribus uti debere consueta formula : *Corpus..... custodiat animam tuam.....*

nis presbyterorum, est recentioris institutionis, nec legitur in ullo documento ex relatis in *Alleg. V*.

1070. Explicatis vestibibus sacerdotalibus, sequitur promissio obedientiae facienda ab omnibus singulatim proprio Ordinario. Catalanus, *Pont. Rom., tom. I, p. 149, in notis ad § 29*, ostendit ex antiquis ritualibus hanc promissionem abhinc mille annis indubitanter in usu haberi. Si autem quaeratur quid haec promissio importet, respondemus vi hujus promissionis sacerdotem saecularem debere adimplere etiam virtute fidelitatis obligationes quibus ratione sui status tenebatur erga episcopum ; e. g. etiam ex virtute fidelitatis sine licentia episcopi nequit ad normam sacrorum canonum discedere e servitio ecclesiae cui in ordinatione addictus fuit (1) ; item servare debet leges episcopi circa disciplinam ecclesiasticam in victu, vestitu, reditu ecclesiasticorum administratione, etc. (2). Regulares vero hac promissione obedientiam directe spondent praelato, sicuti in professione religiosa promiserant Deo se esse praelato aliisque superioribus obedituros.

Praestita obedientia, ordinatus deosculatur pontificem ; nempe dextera vultus pars pontificis est deosculanda, ex responsione S. C. diei 12 Nov. 1831, ad 12um (3).

1071. Tandem post monitionem et preces episcopus injungit : « Singuli ad primam tonsuram, vel ad quatuor minores ordines promoti dicite semel septem psalmos poenitentiales, cum litanis, versiculis et orationibus ; Ad subdiaconatum et diaconatum, nocturnum talis diei ; Ad presbyteratum vero ordinati, post primam vestram Missam, tres alias Missas, videlicet, unam de Spiritu Sancto, aliam de Beata Maria semper Virgine, tertiam pro fidelibus defunctis dicite, et omnipotentem Deum etiam pro me orate ».

Porro decet quidem haec omnia rite adimplere ; sed non est gravis obligatio (4).

Nocturnum quod imponitur subdiaconis et diaconis non

(1) Ben. XIV, const. *Ex quo*, 14 Jan. 1747 ; S. Alph., VI, n. 828.

(2) Hallier, *p. I, sect. VI, § XII, n. 25*.

(3) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1191.

(4) S. Alph., VI, n. 829.

est nocturnum feriae diei in qua fit ordinatio, sed diei quam episcopus designat; et sufficit recitare nocturni indicati psalmos cum antiphonis, cum nihil aliud praescribatur.

Expositum fuit S. R. C. :

« Pontificale Romanum in titulo de ordinatione praescribit subdiaconis et diaconis ut dicant *nocturnum talis diei*. Hinc quaeritur :

» 1° Utrum per *nocturnum talis diei* necessario intelligi debeat totum officium nocturnum de tempore, sive matutinum et laudes ejus diei in qua ordines conferuntur, sive unum nocturnum habeat, uti in sabbatis quatuor temporum, et in sabbato Passionis, sive tres ut in Sabbato Sancto, et in festis et dominicis, in quibus ordines extra tempora conferuntur; an vero in hoc casu matutinum de tempore absque laudibus intelligendum veniat;

» 2° Utrum in potestate episcopi ordinantis sit injungere unum tantum nocturnum quem maluerit sive officii de tempore, sive de sanctis, quod ipsa die concurrat;

» 3° Utrum injungere possit unum nocturnum de officio defunctorum, vel parvo B. V. Mariae, vel de alio Sancto;

» 4° Quando episcopus ordinans nihil aliud exprimit quam quod verba Pontificalis sonant, utrum in potestate ordinatum sit recitare tantum vel unum nocturnum de tempore ejus diei in qua ordines receperunt, vel quemlibet alium nocturnum sive de tempore, sive de Sanctis illius diei, in qua preces injunctas adimplere voluerint ».

S. C. reposuit die 11 Aug. 1860 :

« Ad 1um: verba Pontificalis Romani: *Nocturnum talis diei* intelligi de unico nocturno feriali vel de primo dominicae ut in psalterio, idest duodecim psalmorum cum suis antiphonis de tempore, quem episcopus ordinans designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem, vel alterius pro suo arbitrio.

» Quoad 2um: provisum in primo.

» Quoad 3um: provisum in primo.

» Quoad 4um: dicendum nocturnum feriale ut supra, qui respondeat illi diei in quo facta est sacra ordinatio ».

Preces praescriptae tum tonsuratis, tum ordinatis in mi-

noribus et majoribus impleri possunt etiam tempore Missae de praecepto, et etiam cum socio.

Quoad Missas votivas quae imponuntur presbyteris, debent dici, quando juxta rubricas licet Missas votivas celebrare, ut declaravit S. R. C. die 11 Apr. 1840. Neque absolute necesse est ut servetur ordo Pontificalis in ea celebratione, ita ut prima Missa sit de Spiritu Sancto, altera de Maria Virgine, tertia pro defunctis. Item potest etiam earum celebratio retardari, praesertim si aliqua subsit causa. Demum necesse non est applicare Missas pro episcopo ordinante, ideoque presbyteri possunt eas pro aliis applicare etiam cum stipendio (1).

1072. Demum « ordinati ad presbyteratum dicant evangelium in fine Missae », ait Pontificale Romanum. Quaesitum fuit: « Dicerene debent una cum episcopo ad suam sedem redeunte, an ex se solis? » Et S. R. C. die 12 Nov. 1831, ad 10um, reposuit: « Una cum episcopo (2) ».

1073. His positus, quaeritur quinam ex omnibus istis ritibus sit materia et forma ordinationis presbyteri. Recolendum in primis est ordinatione presbyterali conferri duplicem potestatem, aliam in corpus Christi verum, idest potestatem consecrandi corpus et sanguinem D. N. J. C.; aliam in corpus Christi mysticum, nempe potestatem remittendi et retinendi peccata. Primam Christus D. contulit Apostolis in ultima coena, qua nocte tradebatur, illis verbis: *Hoc facite in meam commorationem*; alteram contulit illis aliis verbis: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, uti diximus n. 31. In nostro Pontificali Romano prima potestas certe data est post traditionem instrumentorum, cum neopresbyter consecret una cum episcopo ordinante. Praeterea altera potestas, nempe potestas in corpus Christi mysticum, seu potestas remittendi et retinendi peccata, certe non confertur et conferri nequit, nisi prima, idest potestas in corpus Christi verum, seu potestas

(1) Scavini, III, n. 707; S. Alph., VI, n. 829.

(2) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1191.

consecrandi corpus et sanguinem D. N. J. C., collata jam fuerit (1).

Jam vero omnes auctorum sententiae circa propositam quaestionem ad quatuor reduci posse videntur.

1074. Prima sententia est potestatem sacrificandi et potestatem absolvendi una simul ab initio tradi, ac deinde clarius tantum explicari, illam in traditione instrumentorum cum verbis: *Accipe potestatem, etc.*, hanc in ultima manuum impositione cum verbis: *Accipe Spiritum Sanctum, etc.* Igitur in hac sententia materia totius ordinationis presbyteralis est impositio manuum episcopi ab initio vel prima in silentio facta, vel altera, vel utraque juxta diversorum sententias; et deinde nec convenitur de forma; quae juxta alios consistit in verbis episcopi: *Oremus fratres charissimi*, juxta alios in oratione: *Exaudi*, vel sola vel una cum praefatione (2). Initialem manuum episcopi impositionem esse materiam totius ordinationis presbyteralis probant in primis, quia haec fuit et est in usu ab aevo apostolico in utraque Ecclesia, dum alii omnes ritus sunt recentioris institutionis Ecclesiae Latinae. Accedit Conc. Trid., *sess. XIV, cap. II*, docere ministros extremae unctionis esse presbyteros, quo nomine veniunt « aut episcopi aut sacerdotes ab ipsis rite ordinati per *impositionem manuum presbyterii* ». Addi potest hanc sententiam firmari ex *cap. 2, De clerico non ordinato ministrante*, ubi agitur de diacono qui, *non recepta manuum impositione*, Missarum celebrationem usurpare praesumpserat: unde diaconus sine manuum impositione valide non ordinatur presbyter. Equidem plures aiunt per manuum impositionem *l. c.* significari totam ordinationem sacerdotis (3); sed hoc etiam admissio, ex eo quod tota sacerdotis ordinatio significetur per manuum im-

(1) S. Alph., VI, n. 750; Salm., VIII, III, n. 41.

(2) S. Alph. VI, n. 749; Natalis Alex., *Theol. Dog. et Mor., De Sacram. ordin., art. II, § 2*; Morinus, p. III, *exerc. VII, cap. I, n. 8*; Tournely, *De Sacram. ord., quaest. 3, conclus. I et II*, aliique plures, ducibus S. Bonaventura, in 4, *dist. 24, p. 2, art. 1, q. 4* et Petro Soto, *De inst. sacerdot., lect. 5*.

(3) Suarez, *De censuris, Disp. XLII, sect. IV, n. 13*.

positionem, rite deducitur hanc solam impositionem manuum esse in illa ordinatione essentialem.

1075. Altera sententia est utramque potestatem una simul conferri, sed in una instrumentorum traditione; et ideo ordinationis sacerdotalis materiam esse traditionem instrumentorum, et formam esse verba episcopi: *Accipe potestatem, etc.* (1). Haec sententia innititur instructioni Eugenii IV ad Armenos (n. 1017), eidemque favere videtur Pontificale Romanum tum in rubrica generali ab initio (n. 1047), tum quia ante traditionem instrumentorum adhuc vocat *ordinandos*, postea vero *ordinatos*.

1076. Tertia sententia est potestatem sacrificandi et potestatem absolvendi distincte et seorsim dari presbyteris, sicuti distincte ac seorsim data fuit Apostolis; nempe potestatem sacrificandi dari per traditionem instrumentorum et relativa verba episcopi: *Accipe potestatem, etc.*; potestatem absolvendi dari per ultimam impositionem manuum cum verbis episcopi: *Accipe Spiritum Sanctum, etc.* (2). Haec sententia quoad traditionem instrumentorum suadet argumentis alterius sententiae; quoad ultimam impositionem manuum noto *can. IV, sess. XXIII, Conc. Trid., definitis episcopum frustra non dicere: Accipe Spiritum Sanctum*. Si autem quaeratur quandonam in hac sententia imprimatur character, vide n. 1005.

1077. Tandem quarta sententia, omnes alias aliquo modo complectens, est potestatem sacrificandi dari per primam impositionem manuum episcopi in silentio factam et per traditionem instrumentorum cum verbis episcopi tradentis instrumenta: *Accipe potestatem, etc.*; potestatem absolvendi dari per ultimam impositionem manuum cum verbis episcopi: *Accipe Spiritum Sanctum, etc.* Ita De Lugo, *De sacram. in gen., disp. II, sect. V, n. 98 sequ.*, qui ait inter initialem impositionem manuum quae est materia partialis,

(1) Sotus, in 4, *dist. 24, q. 1, a. 1*, aliique plures apud Salm., VIII, III, n. 40; sed Fagnanus qui pariter pro hac sententia citari solet, potius pertinet ad tertiam sequentem.

(2) Bellarminus, *De ordine, cap. IX*; et ab hac doctrina non dissentit Fagnanus in *cap. 3, De sacram. non iterandis, n. 20 sequ.*, et ipse S. Thomas, in 4, *dist. 24, q. 2, a. 3, ad 2um*.

et formam : *Accipe potestatem, etc.*, in instrumentorum traditione, esse moralem propinquitatem et unionem. Attamen ipse expresse affirmat, *n.* 88, 90, manuum impositionem esse materiam partialem integram tantum, ita ut ordinatio valeret sola instrumentorum traditione sine manuum impositione. Proinde a tertia sententia parum reipsa distare videtur.

1078. Ceterum inter patronos secundae, tertiae et quartae sententiae disputatur, quoad instrumentorum traditionem, utrum sit de necessitate sacramenti necne, ut una cum calice et patena tradatur etiam utraque species panis et vini. Probabilior sententia affirmat contra Bonacinam, *p.* III, *n.* 3, aliosque, quia secus non daretur potestas directa ad totum sacramentum (1).

Pariter cum Pontificale Romanum praescribat tangere *calicem cum vino*, et *patenam cum hostia*, disputatur inter eosdem patronos utrum valeat necne ordinatio, si ordinandus unam tantum vel alteram ex his rebus tetigerit; sed ordinationem valere, colligitur ex dicendis *n.* 1084.

De contactu physico vel morali instrumentorum vide *n.* 995.

1079. Inter tot et adeo graves sententias de materia et forma presbyteratus, nos ex criteriis positis *n.* 988, 989, adhaeremus primae. Putamus scilicet materiam totius ordinationis sacerdotalis esse impositionem manuum episcopi ab initio vel primam vel alteram quae est continuatio primae. Formam vero censem esse praefationem sicuti in antiqua liturgia Romana: quomodo enim probas Ecclesiam vim consecrativam ademisse praefationi et tribuisse aliis precibus? Neque dicas prolationem formae in casu nimis distare a positione materiae; nam respondemus adesse moralem unionem sufficientem, idque manifeste probari ex antiqua liturgia Romana. Absolum videtur formam affirmare illa verba episcopi: *Oremus, fratres charissimi*, quae sunt simplex invitatio ad orandum. De oratione: *Exaudi*, dubitari potest; sed cum in antiqua Romana liturgia quae

(1) S. Alph., VI, n. 750.

eosdem ritus habebat ac Romanum Pontificale, forma fuerit praefatio, nihil innovandum.

1080. Haec in theoria; nam in praxi tutissimam sententiam sequi debemus. Hinc:

1° Si fuit praetermissa prima tantum manuum impositio tactu corporali episcopi ordinantis sine ullis verbis, haec sola supplenda est, dummodo cetera omnia rite posita sint. Huc spectat *cap.* 3, *De sacramentis non iterandis*, ubi Gregorius IX rescribens episcopo Lundensi in Norvegia statuit: « Presbyter et diaconus, cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt: quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed, statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos, caute supplendum, quod per errorem extitit praetermissum. Suspendio autem manuum debet fieri cum oratio super caput effunditur ordinandi ». Canonum interpretes disputant, de quam impositione manuum Gregorius IX loquatur; sed si sensu obvio ejusdem verba sumantur, clarum esse videtur loqui de prima (1), praesertim cum tertia non sit ab Apostolis introducta (*n.* 1069). Tradit igitur Gregorius IX primam tantum manuum episcopi ordinantis impositionem tactu corporali esse supplendam, si fuerit praetermissa; de qua etiam intelligi debet responsio S. R. C. 19 Aug. 1851 relata *n.* 1050.

Dices: in probabili Lugonis sententia prima manus impositio et instrumentorum traditio in unam coalescunt materiam, cujus forma sunt verba: *Accipe potestatem, etc.* (*n.* 1077); in casu autem manus impositio denuo posita non potest moraliter conjungi cum instrumentorum traditione jamdiu antea peracta; ac proinde ut sententiae Lugonis ratio habeatur, non sufficit solam manus impositionem supplere, sed necesse erit integram ordinationem repetere sub conditione. Respondemus ex dictis, *l. c.*, juxta Lugonem primam manus impositionem esse materiam integram, sine qua ordinatio valet sola instrumentorum traditione cum forma: *Accipe potestatem, etc.* Proinde suppleta in casu

(1) De Lugo, *De sacram. in gen., disp.* II, *sect.* V, *n.* 87 sequ.

nostro manus impositione, ordinatio in omnium sententia valida et integra habenda est.

Quod si non episcopi ordinantis, sed tantum presbyterorum defuit manuum impositio, haec supplenda non est; nam presbyteri manus imponunt solum in signum cooptationis et societatis ad simile ministerium, cui caeremoniae respondet apud Graecos salutatio. Confirmatur ex responsione S. C. de Prop. Fide, 6 Aug. 1840. Proposito enim dubio: « Utrum supplendae sint caeremoniae impositionis manuum sacerdotum, quae in ordinatione sacerdotali ob distantiam missionariorum omissae fuerunt »; S. C. reposuit: *Negative* (1).

1081. 2° Facta prima manuum impositione, si deinde fuit praetermissa extensio manuum episcopi ordinantis, sed cetera omnia rite dicta et facta sunt, nil supplendum est. Ita S. C. Inquis., 16 Sept. 1877: « Dubium a te propositum de valore ordinationum collatarum quibusdam sacerdotibus ab episcopo istius dioecesis, manibus haud amplius superiorum caput extensis, dum orationem pronuntiat: *Oremus, etc.*, prouti in Pontificali Romano praescribitur, ad examen revocatum est ab EE. PP. una mecum Inquisitoribus Generalibus qui, quoad ordinationes jam praedicto modo peractas, decreverunt *acquiescendum esse* ».

Hac responsione excluditur illorum (2) sententia qui censent materiam ordinationis aliam non esse quam alteram manuum episcopi impositionem seu potius extensionem ab initio.

1082. 3° Si praetermissa fuit invitatio: *Oremus*, et praesertim si praetermissa fuit oratio: *Exaudi nos*, aut praefatio, repetenda tantum est prima manuum impositio cum subsequenti manuum extensione et praetermissis verbis. Nam haec repetitio necessaria est ut primae sententiae ratio habeatur: hac autem repetitione posita, ordinatio valet in omnium sententia. Equidem, uti diximus, improbable omnino est invitationem: *Oremus, etc.*, esse formam ordinationis; sed cum haec sententia Sanctae Sedis responsione

(1) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1195.

(2) S. Alph., VI, n. 749.

explosa nondum sit, putamus in re adeo gravi non esse spernendam.

1083. 4° Integra ordinatio est repetenda sub conditione, si praetermissa fuit instrumentorum traditio cum verbis: *Accipe potestatem, etc.*, aut si haec verba fuerunt substantialiter corrupta. Nam rursus supplenda est instrumentorum traditio, ut ratio habeatur secundae, tertiae, quartae sententiae. Item supplenda est ultima manuum impositio, quia ex una parte potestas in corpus Christi mysticum collata non fuerat, juxta secundam sententiam quae tenet utramque potestatem conferri una instrumentorum traditione, et nec juxta tertiam et quartam sententiam quae retinent potestates separatim conferri instrumentorum traditione et ultima manuum impositione, cum potestas in corpus Christi mysticum esse nequeat sine praevia potestate in corpus Christi verum (n. 1073); et ex alia parte potestas in corpus Christi mysticum non confertur nova instrumentorum traditione juxta eandem tertiam et quartam sententiam. Igitur melius est ut tota ordinatio sub conditione repetatur.

Huc spectat responsio S. C. C., cujus meminit Benedictus XIV, *De synodo*, VIII, X, n. 1. Nam quidam sacerdotio initiandus, etsi omnes consuetas manuum impositiones ab episcopo accepisset, ad episcopum tamen solita patenae cum hostia et calicis cum vino instrumenta porrigentem, ad alia tunc temporis distractus, non accessit. Re postea detecta, quid facto opus esset, dubitatum atque a S. C. petitum est; quae reposuit totam ordinationem sub conditione esse iterandam, prouti refert idem Benedictus XIV, *l. c.*, n. 13.

1084. 5° Pariter integra ordinatio foret sub conditione repetenda, si facta quidem fuit instrumentorum traditio, sed in calice non erat vinum, aut super patena non erat hostia (n. 1078). Huc spectat responsio S. C. C. data die 11 Febr. 1708; cum enim quidam Cappucinus ordinatus fuisset per porrectionem patenae sine hostia, S. C. censuit integram ordinationem esse repetendam sub conditione (1).

(1) Giraldi, I, sect. 104.

E contrario nil supplendum est, si candidatus non tetigit simul et calicem cum vino et patenam cum hostia, ut praescribit Pontificale Romanum, sed tetigit unam tantum vel alteram rem; quia calix cum vino et patena cum hostia quid unum constituunt, ac proinde candidatus unam rem tangens et alias tangere censetur. Revera S. R. C. in una *Galliarum*, 3 Dec. 1661, respondit ordinatum qui tetigerat *patenam cum hostia*, non vero suppositum calicem cum vino « posse continuare celebrationem sancti sacrificii absque ullo scrupulo, ac tuta prorsus conscientia ». Idem dubium propositum fuit S. C. C. in *Santandriensi, Dubium ordinationis*, 28 Maii 1796, quae reposuit: « Scribatur episcopo juxta mentem ». Licet nonnulli affirmant hanc mentem fuisse, ut tota ordinatio repeteretur sub conditione, tamen haec assertio est gratuita; et revera quaenam fuerit haec mens ignoratur: ac proinde praecitatum S. R. C. responsionem in eadem facti specie sequi tuto possumus.

Exinde vero concludimus nil pariter esse supplendum, si ordinatus tetigit *calicem cum vino*, non vero superpositam patenam cum hostia; quia eadem prorsus ratio est, imo fortasse potior (1), quia calix cum vino videtur principale relate ad patenam cum hostia.

Item nil supplendum est si ordinatus tetigit *calicem cum vino et patenam*, non vero hostiam, aut tetigit *calicem cum vino et hostiam*, non vero patenam. Nam S. C. S. Officii, feria IV die 25 Julii 1866, declaravit acquiescere posse ordinatum qui certus se tetigisse una cum calice vel patenam vel hostiam, timebat tamen se vel unam vel alteram, et potius patenam tangere omisisse; et cohaeret etiam responsio ejusdem S. C. data feria IV die 22 Julii 1892. Eadem S. C., feria IV die 22 Nov. 1871 et die 9 Junii 1875, idem resolvit pro ordinatis qui tetigerant calicem et hostiam, non vero patenam.

Tandem si ordinatus tetigit *patenam*, non vero hostiam et calicem cum vino; aut *hostiam*, non vero patenam et calicem cum vino, cum authenticam responsionem ignoremus,

(1) Folium S. C. C. in *cit. Santandriensi*, ubi plures auctores citantur.

tutius erit in casu practico consulere S. C. C., vel S. C. R., vel S. C. S. Officii, aut integram ordinationem sub conditione repeterere.

Quamquam vero juxta dicta, omisso tactu unius vel alterius rei, ordinatio valeat, tamen abs re non erit recollere ordinantem et ordinatum debere sub gravi praescriptum Pontificalis Romani ad litteram servare.

1085. 6° Si omissa fuit ultima manuum impositio cum forma: *Accipe Spiritum Sanctum*, etc., aut si haec verba fuerunt substantialiter vitiata, hic solus ritus supplendus est; hoc enim facto, ordinatio in omnium sententia plene valet. Cum episcopus, in hac ultima manuum impositione, perturbavisset formam, dicens: *Quorum remiseras peccata, retenta sunt, et quorum retinueris, remissa sunt*; S. C. R. et U. Inquis., die 27 Maii 1840, probante Gregorio XVI, reposuit: « Sub conditione, in privato oratorio, quovis anni tempore, suppleatur a quovis episcopo induto de more, tertia manuum impositio et forma respectiva: *Accipe Spiritum Sanctum*, etc., non tamen repetendo caeremonias accidentales antea adhibitas ». Idem dedit rescriptum eadem S. C. die 4 Martii 1874 in simili casu, quo episcopus ordinans, dixerat: *Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiseras peccata, retinentur eis, et quorum retinueris, retenta sunt*.

1086. 7° Tandem si praetermissa fuit unctio manuum cum verbis: *Consecrare etc.*, supplenda est, quin aliae caeremoniae repetantur ex *cap. unic., De sacra unctione* (1). Idem tradunt nonnulli auctores de vestium sacerdotalium impositione (2), ac de recitatione canonis cum episcopo, aut saltem de recitatione consecrationis in canone (3). Sed neutrum certum est (4): nos potius putaremus supplendam esse promissionem obedientiae in fine, de qua tamen auctores ta-

(1) S. Alph., VI, n. 758; Salm., VIII, III, n. 26.

(2) Lehmkuhl, *Theol. Mor.*, vol. II, n. 591.

(3) Lehmkuhl, *l. c.*; Salm., *l. c.*

(4) S. Alph., *l. c.*, ubi refert Sanchezium docere non esse supplendam recitationem canonis.

cent, cum gravior ceteris mox recensitis caeremoniis videatur.

Alios ritus, si omissi fuerint, necesse non est iterare.

§ 3. — *Pro consecratione episcopali.*

1087. In primis animadvertimus in episcopali consecratione praeter episcopum *consecratorem* adesse debere tum in Ecclesia Orientali, tum in Ecclesia Latina ad minus duos episcopos *assistentes*. Id cohaeret etiam *cap. 7, De temporibus ordinationum, etc.* Episcopos assistentes eligit ipse consecrandus. Ceterum regula canonica antiquissima est: *Ut unus episcopus episcopum non ordinet* (1). Una erat antiquitus exceptio, scilicet quando ipse R. P. consecrationem episcopalem peragebat, episcopos assistentes non habebat (2). Sed et haec exceptio deinde cessavit; nam hodie R. P. assistentes habet plerumque Majorem Eleemosynarium et Sacristam palatii apostolici, utrumque episcopum. Ut igitur consecratio episcopalis fiat sine episcopis assistentibus, necessarium est in Ecclesia Latina indultum apostolicum; secus consecratio foret valida quidem, sed illicita, uti probat Benedictus XIV, *De syn., XIII, XIII, n. 2 sequ.*, et declaravit etiam S. C. de Prop. Fide, 18 Maii 1793 (3). In remotis regionibus in quibus haud facile tres episcopi reperiuntur, S. Sedes indulgere solet ut consecratio episcopalis fiat ab uno episcopo, duobus assistentibus sacerdotibus. Sed in Ecclesia Orientali, si plures episcopi haberi nequeunt, indultum apostolicum non videtur requiri ut consecratio episcopalis ab uno tantum episcopo fiat, assistentibus duobus sacerdotibus (4).

1088. Porro in Ecclesia Orientali non solum sacerdotes in casu necessitatis, sed etiam episcopi assistentes sunt *meri assistentes* vel adjuvantes, quia ipsi non ponunt ma-

(1) Duchesne, *Origines du culte chrétien*, chap. X, § III, n. 4.

(2) Duchesne, *l. c.*; qui addit in § V, pag. 364, not. 1: « Je ne serais pas étonné qu'il y ait eu un usage semblable à Alexandrie; mais je n'en ai pas la preuve ».

(3) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1209.

(4) Papp-Szilagyi, *Enchiridion jur. ecc. orient. cath.*, p. II, § 10.

teriam et formam consecrationis episcopalis, ut patebit ex dicendis *n. 1090 sequ.* E contrario in Ecclesia Latina sacerdotes quidem assistentes ex apostolico indulto nequeunt esse nisi *meri assistentes*; sed episcopi assistentes sunt probabiliter *comministri* cum episcopo consecratore. Sane una simul cum eodem ipsi manus imponunt super caput electi, et una simul pronuntiant verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, quibus solis juxta receptam sententiam episcopalis consecratio valet (*n. 1109*): unde non est ratio qua unus magis minister sit consecrationis episcopalis, quam ceteri duo, sed conjunctim omnes sunt unica causa, seu unicus totalis minister consecrationis. Vide quae diximus in simili casu *n. 1067* (1).

1089. Porro consecrandus uti debet colore albo; consecrator vero et assistentes colore tempori conveniente, ut reposuit S. R. C. die 16 Jun. 1663 (2).

1090. His autem positis, *Rituale Graecorum* apud Goar, *l. c.*, pag. 302 *sequ.*, haec habet de episcopali consecratione:

« Completo hymno: *Ter sancto*, conscendit pontifex credidinem quae est ante sanctam mensam et ab astantibus tribus pontificibus a dextro latere ordinandus illi offertur. Chartophylax autem a sinistro chartam ei tradit in qua, si ordinans est patriarcha, haec scripta sunt:

» *Suffragio et consensu sacratissimorum metropolitatum et archiepiscoporum et episcoporum;*

» Si autem est metropolita:

» *Suffragio et consensu Deo amabilissimorum episcoporum et sanctorum presbyterorum: Divina gratia quae semper infirma curat et ea quae desunt, adimplet, promovet N. Deo amabilem presbyterum episcopum a Deo servatae civitatis N.: oremus pro eo ut veniat super eum gratia Sanctissimi Spiritus.*

» Et qui sunt intus et extra tribunal dicunt ter: *Domine miserere.*

» Tradita itaque pontifici ejusmodi charta, et chartophylaxe

(1) Hallier, *p. III, sect. VIII, cap. XI, art. VII, n. 4.*

(2) Collectanea S. C. de Prop. Fide, n. 1206.